

**УКРКООПСПЛКА
ВІННИЦЬКА ОБЛАСНА СПЛКА СПОЖИВЧИХ ТОВАРИСТВ
ВІННИЦЬКИЙ КООПЕРАТИВНИЙ ІНСТИТУТ**

ЗАТВЕРДЖУЮ
В.о ректора Вінницького
кооперативного інституту
В.А. Драбовська
«29» березня 2021 р.

**ПРОГРАМА ВСТУПНИХ ІСПИТІВ З
ГЕОГРАФІЇ**

для абітурієнтів, які вступають на денну/заочну форму здобуття освіти на основі повної загальної середньої освіти для здобуття освітнього ступеня бакалавра за спеціальностями:

- 071 «Облік і оподаткування»
- 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
- 073 «Менеджмент»
- 075 «Маркетинг»
- 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»

РЕКОМЕНДОВАНО

Вченою радою Вінницького кооперативного інституту
«24» березня 2021 р.
Протокол № 7

РОЗГЛЯНУТО ТА СХВАЛЕНО

на засіданні кафедри економічної теорії, фундаментальних та соціально-гуманітарних дисциплін від «22» березня 2021 рік
Протокол № 8

Вінниця 2021

1. ВСТУП

Програму вступних іспитів з географії розроблено на підставі Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти (з урахуванням Державного стандарту початкової загальної освіти, відповідно до положень «Концепції Нової української школи» (2016р.), до навчальної програми для загальноосвітніх навчальних закладів (Географія 6-9 класи), затвердженої наказом МОН України від 07.06.2017 № 804 та новими навчальними програмами Географія 10-11 клас, затвердженими наказом МОН України від 23.10.2017 № 1407, що розміщені на офіційному веб-сайті МОН.

Мета вступних іспитів з географії:

- визначити рівень набутих знань і умінь;
- оцінити сформованість комплексного, просторового, соціально орієнтованого уявлення про Землю на основі краєзнавчого, регіонального та планетарного підходів;
- перевірити здатність застосовувати географічні знання та набуті уміння для аналізу природних, суспільних і господарських процесів, подій, явищ;
- встановити ступінь сформованості географічних компетенцій, географічної культури.

У програмі знайшли відображення наскрізні для шкільної географії змістові лінії, зазначені в Державному стандарті базової і повної загальної середньої освіти та наскрізні теми, передбачені Концепцією Нової української школи.

Програма вступних іспитів включає всі розділи програмних курсів відповідно структури і змісту шкільної програми з географії у 6-9 класах:

- Географія у **6 класі** (*Загальна географія*);
- Географія у **7 класі** (*Материка й океани*);
- Географія у **8 класі** (*Україна у світі: природа, населення*);
- Географія у **9 класі** (*Україна і світове господарство*);
- Географія у **10 класі** (*Географія: регіони та країни*);
- Географія у **11 класі** (*Географічний простір Землі*).

По завданнях, що пов'язані з програмовими вимогами до знань номенклатури по всіх розділах географії та у випадках детальнішої конкретизації з окремих питань, необхідно звертатись до шкільних програм та діючих підручників.

2. ОСНОВНІ ВИМОГИ ДО ПІДГОТОВКИ ВСТУПНИКІВ

№ з/п	Назва розділу	Зміст навчального матеріалу
«ЗАГАЛЬНА ГЕОГРАФІЯ»		
	ВСТУП	<p>Географія як наука про Землю, її природу, населення та його господарську діяльність, про взаємодію природи і людства.</p> <p>Значення географічних знань та умінь для життєдіяльності людини.</p> <p>Основні друковані та електронні джерела географічної інформації, їх значення.</p> <p>Методи географічних досліджень. Особливості організації власних географічних спостережень.</p>
	РОЗДІЛ I. Розвиток географічних знань про Землю	<p>Тема 1. Уявлення про Землю у давнину</p> <p>Уявлення про форму Землі. Зображення Землі на картах Ератосфена, Птолемея.</p>
		<p>Тема 2. Відкриття нових земель та навколосвітні подорожі</p> <p>Відкриття нових земель. Навколосвітні подорожі</p>
		<p>Тема 3. Сучасні дослідження</p> <p>Дослідження Землі у XX і на початку XXI ст.</p>
	РОЗДІЛ II. Земля на плані та карті	<p>Тема 1. Орієнтування на місцевості</p> <p>Способи орієнтування на місцевості. Визначення напрямків на місцевості. Компас. Поняття про азимут.</p>
		<p>Тема 2. Способи зображення Землі</p> <p>Особливості та відмінності зображення земної поверхні на глобусі, аерофотознімках, космічних знімках, планах, картах.</p> <p>Масштаб та його види. Умовні знаки плану</p> <p>Абсолютна і відносна висота місцевості, їх визначення за допомогою горизонталей та шкалою висот.</p> <p>План, його основні ознаки. Визначення напрямків на плані. Читання плану.</p> <p>Географічні карти, їх елементи. Легенда карти. Масштаб карт.</p> <p>Географічні атласи. Практичне значення карт.</p>
		<p>Тема 3. Географічні координати</p> <p>Градусна сітка на глобусі й географічній карті. Поняття про географічні координати. Правила відліку географічної широти і географічної довготи. Географічні координати свого населеного пункту.</p>
	РОЗДІЛ III. Оболонки Землі	<p>Тема 1. Літосфера</p> <p>Внутрішня будова Землі.</p> <p>Будова літосфери, її властивості. Літосферні плити, наслідки їх переміщення.</p> <p>Внутрішні процеси, що зумовлюють зміни в земній корі та на поверхні земної кулі. Рухи земної кори. Землетруси. Вулканізм і вулкани, гейзери. Сейсмічні пояси Землі.</p> <p>Зовнішні процеси, що зумовлюють зміну земної поверхні.</p> <p>Вивітрювання, робота вітру, текучих і підземних вод, льодовиків.</p> <p>Мінерали, гірські породи. Корисні копалини та їх значення у житті та діяльності людини.</p> <p>Основні форми рельєфу суходолу – гори і рівнини. Різноманітність та утворення рівнин на суходолі. Найбільші за площею рівнини світу.</p> <p>Різноманітність та утворення гір на суходолі. Найвищі та найдовші гори світу.</p> <p>Рельєф дна океану. Серединно-океанічні хребти – найвищі і найдовші гори Світового океану.</p> <p>Унікальні форми рельєфу земної кулі, їх охорона.</p>
		<p>Тема 2. Атмосфера</p> <p>Будова атмосфери, властивості повітря в тропосфері.</p> <p>Добовий і річний хід температури повітря, причини його коливання.</p> <p>Кліматична карта. Теплові пояси Землі. Практичне значення вимірювання температури повітря.</p> <p>Атмосферний тиск: причини і наслідки його зміни у тропосфері.</p> <p>Вимірювання атмосферного тиску.</p> <p>Вітер: причини виникнення, напрямки, сила, швидкість, їх визначення</p>

		<p>сучасними приладами й візуально. Утворення бризу. Вода в атмосфері: випаровування, вологість повітря та її зміни. Хмари і туман, відмінності в їх утворенні. Форми хмар, хмарність. Опади, що випадають із хмар та з повітря, їхні види, вимірювання. Карта розподілу опадів. Погода, її елементи, мінливість. Характерна погода за сезонами у своїй місцевості. Служба погоди, практичне значення прогнозів погоди. Клімат та основні кліматотвірні чинники. Карта кліматичних поясів. Зміни клімату. Вплив людини на атмосферу.</p>
		<p>Тема 3. Гідросфера Загальна кількість води на Землі, її розподіл між частинами гідросфери. Світовий океан та його частини: океани, моря, затоки, протоки. Шкала глибин, визначення глибин океанів і морів. Острови в океані. Властивості вод Світового океану. Рухи води в Світовому океані. Життя в океанах і морях. Багатства вод Світового океану. Океан та людина. Води суходолу – поверхневі і підземні. Річка: річкова система, басейн річки, річкова долина. Найдовші, найбільші за площею басейни й найповноводніші річки світу. Пороги і водоспади. Живлення, водний режим і робота річок. Озера, їх різноманітність за площею, походженням озерних улоговин, солоністю. Найбільші і найглибші озера земної кулі. Болота, особливості їх утворення та поширення. Штучні водойми і водотоки: ставки, водосховища, канали. Льодовики – багаторічні природні скупчення льоду. Особливості утворення і поширення льодовиків. Багаторічна мерзлота – підземне зледеніння. Утворення і поширення багаторічної мерзлоти. Підземні води, умови їх утворення і залягання в земній корі. Термальні і мінеральні води. Значення вод суходолу для природи і людини. Охорона вод Світового океану і суходолу.</p>
		<p>Тема 4. Біосфера та ґрунти Складові біосфери, особливості їх поширення на земній кулі. Властивості ґрунтів. Ґрунтовий покрив, карта ґрунтів. Вплив господарської діяльності людини на ґрунтовий покрив, рослинність і тваринний світ суходолу та океану</p>
		<p>Тема 5. Природні комплекси Природні комплекси як наслідок взаємозв'язків між компонентами природи. Географічна оболонка – найбільший природний комплекс Землі, її межі та властивості. Природні зони Землі, їх особливості.</p>
	РОЗДІЛ IV. Планета людей	<p>Тема 1. Кількість і розміщення населення на Землі Кількість населення Землі. Розселення населення на Землі, його густота. Найбільш заселені території земної кулі. Людські раси. Дослідження Миколи Миклухо-Маклая. Найчисельніші народи світу. Тема 2. Держави світу Найбільші за площею і чисельністю населення держави світу та держави-сусіди України на політичній карті світу. Тема 3. Вплив людини на природу Зміни компонентів географічної оболонки під впливом людської діяльності. Зміни природних комплексів Землі. Забруднення довкілля та його охорона.</p>
	«МАТЕРИКИ Й ОКЕАНИ»	
	ВСТУП	<p>Материки та океани як об'єкти вивчення регіональної географії. Співвідношення на Землі материків та океанів. Материки і частини світу. Джерела географічної інформації про материки та океани. Карти материків та океанів, їх класифікація за масштабом, просторовим охопленням, змістом і призначенням</p>
	РОЗДІЛ I. Закономірності формування природи	<p>Тема 1. Форма і рухи Землі Куляста форма Землі та її географічні наслідки.</p>

	<p>материків та океанів</p>	<p>Рухи Землі, їх наслідки</p> <p>Тема 2. Материки й океани — великі природні комплекси географічної оболонки Походження материків та океанічних западин унаслідок руху літосферних плит. Геологічні ери та епохи горотворення. Тектонічні структури: платформи та області складчастості. Закономірності поширення основних форм рельєфу на материках і в океанах. Кліматотвірні чинники. Розподіл сонячної енергії на Землі. Вплив підстильної поверхні на клімат. Закономірності зміни температури повітря і поверхневих вод океанів. Повітряні маси, їх властивості та переміщення. Загальна циркуляція повітряних мас. Кліматичні пояси і типи клімату Землі. Закономірності розподілу атмосферних опадів. Водні маси, їх властивості. Океанічні течії. Природні комплекси материків та океанів. Широтна зональність і висотна (вертикальна) поясність.</p>
	<p>РОЗДІЛ II. Материки тропічних широт</p>	<p>Тема 1. Африка Географічне положення. Дослідження та освоєння материка. Тектонічна будова, рельєф, корисні копалини. Загальні риси клімату. Кліматичні пояси і типи клімату. Води суходолу. Використання водних ресурсів. Природні зони, закономірності їх розміщення. Стихійні явища природи. Екологічні проблеми. Найвідоміші об'єкти, віднесені до Світової природної спадщини ЮНЕСКО. Населення. Держави. Зв'язки України з державами Африканського континенту.</p>
	<p>РОЗДІЛ II. Материки тропічних широт</p>	<p>Тема 2. Південна Америка Географічне положення. Дослідження та освоєння материка. Тектонічні структури, рельєф, корисні копалини. Загальні риси клімату. Кліматичні пояси і типи клімату. Води суходолу. Природні зони. Вертикальна поясність Анд. Зміни природи материка людиною. Сучасні екологічні проблеми. Найвідоміші об'єкти Південної Америки, віднесені до Світової природної спадщини ЮНЕСКО. Населення. Держави. Зв'язки України з державами Південної Америки.</p>
	<p>РОЗДІЛ II. Материки тропічних широт</p>	<p>Тема 3. Австралія. Географічне положення. Дослідження та освоєння материка. Тектонічна будова, рельєф, корисні копалини. Клімат. Води суходолу. Унікальність рослинності і тваринного світу. Природні зони. Зміна природи материка людиною. Найвідоміші об'єкти Австралії, віднесені до Світової природної спадщини ЮНЕСКО. Населення, його склад та розміщення. Австралія – країна-материк. Україна і Австралія.</p>
	<p>РОЗДІЛ II. Материки тропічних широт</p>	<p>Тема 1. Загальні відомості про Антарктиду Географічне положення. Антарктида й Антарктика. Дослідження материка. Українська дослідна станція «Академік Вернадський». Міжнародний статус материка</p>
	<p>РОЗДІЛ II. Материки тропічних широт</p>	<p>Тема 2. Природа материка Тектонічна будова, рельєф, клімат, рослинність і тваринний світ Антарктиди. Природні багатства, їх використання. Екологічні проблеми материка</p>
	<p>РОЗДІЛ IV. Материки Північної півкулі</p>	<p>Тема 1. Північна Америка Географічне положення. Історія відкриття та освоєння. Тектонічні структури, рельєф, корисні копалини. Загальні риси клімату. Кліматичні пояси і типи клімату. Води суходолу. Природні зони. Висотна поясність у горах. Зміни природи материка людиною. Сучасні екологічні проблеми. Найвідоміші об'єкти, віднесені до Світової природної спадщини ЮНЕСКО. Населення. Держави. Україна і держави Північної Америки.</p>

		<p>Тема 2. Євразія Географічне положення. Поділ Євразії на дві частини світу. Дослідження та освоєння материка. Тектонічна будова. Рельєф, роль внутрішніх і зовнішніх сил у його формуванні. Корисні копалини. Загальні риси клімату. Кліматичні пояси і типи клімату. Води суходолу. Природні зони. Вертикальна пояси́сть. Зміни природи материка людиною. Найвідоміші об'єкти, віднесені до Світової природної спадщини ЮНЕСКО. Населення. Найбільші держави Європи та Азії. Зв'язки України з країнами Європи та Азії.</p>
	РОЗДІЛ V. Океани	<p>Тема 1. Тихий океан Географічне положення. Острови в Тихому океані, їх походження і природні особливості. Рельєф дна. Клімат і води. Органічний світ і природні ресурси. Охорона природи океану. Вплив океану на життєдіяльність людей прилеглих материків.</p>
		<p>Тема 2. Атлантичний океан Географічне положення. Рельєф дна. Клімат і води. Органічний світ і природні ресурси, їх використання. Охорона природи океану. Вплив океану на життєдіяльність людей прилеглих материків</p>
		<p>Тема 3. Індійський океан Географічне положення. Рельєф дна. Клімат і води. Органічний світ і природні ресурси. Види господарської діяльності в океані. Охорона природи океану. Вплив океану на життєдіяльність людей на прилеглих материках</p>
		<p>Тема 4. Північний Льодовитий океан Географічне положення Північного Льодовитого океану у високих широтах. Історія географічних досліджень океану. Рельєф дна. Клімат і води. Льодовий режим океану. Органічний світ і природні ресурси. Вплив океану на життєдіяльність людей прилеглих материків</p>
	РОЗДІЛ VI. Вплив людини на природу материків й океанів	<p>Тема 1. Використання природних багатств материків та океанів Природні багатства материків та океанів, їх основні види. Наслідки використання ресурсів людиною. Порушення природної рівноваги. Антропогенні ландшафти</p>
		<p>Тема 2. Екологічні проблеми материків та океанів Забруднення навколишнього середовища. Види забруднення, основні джерела їх надходження. Міжнародне співробітництво у розв'язанні екологічних проблем. Міжнародні організації з охорони природи.</p>
	«УКРАЇНА У СВІТІ: ПРИРОДА, НАСЕЛЕННЯ»	
	ВСТУП	<p>Об'єкти вивчення і методи досліджень фізичної та суспільної географії України. Джерела географічної інформації. Географічні відомості про територію України в минулому. Дослідження Геродота, Гійома Боплана, Степана Рудницького, сучасні географічні дослідження</p>
	РОЗДІЛ I. Географічна карта та робота з нею	<p>Тема 1. Географічна карта Зображення України в картографічних творах. Елементи карти, картографічні проекції та види спотворень на географічних картах. Способи зображення географічних об'єктів та явищ на картах. Класифікація карт. Навчальні карти й атласи. Національний атлас України, електронні карти. Картографічні інтернет-джерела. Геоінформаційні та сучасні навігаційні системи</p>
		<p>Тема 2. Топографічні карти Читання та практичне використання топографічних карт. Плани міст, схеми руху транспорту</p>
	РОЗДІЛ II. Географічний простір України	<p>Тема 1. Україна на політичній карті Європи і світу Політична карта світу, її елементи. Географічне положення (фізико-географічне, економіко-географічне, політико-географічне). Державна територія України. Державні кордони, розміри території, крайні точки, географічні центри України та Європи.</p>
		<p>Тема 2. Формування територій України. Адміністративно-територіальний устрій України</p>

		Територіальні зміни кордонів України з ХХ ст. Особливості сучасного адміністративно-територіального устрою, його проблеми та шляхи вдосконалення на різних територіальних рівнях
		Тема 3. Україна на карті годинних поясів Міжнародна система відліку часу. Годинні пояси. Місцевий час. Поясний час. Літній час. Особливості регулювання системи відліку часу в країнах світу. Час в Україні.
	РОЗДІЛ III. Природні умови і ресурси України	Тема 1. Рельєф, тектонічна та геологічна будова, мінеральні ресурси Форми земної поверхні. Простягання низовин, височин, гір, річкових долин. Карта «Фізична поверхня». Геологічна історія Землі. Геологічне літочислення. Геологічні ери. Карта «Тектонічна будова». Основні тектонічні структури. Зв'язок рельєфу з тектонічними структурами. Геологічна будова. Неотектонічні рухи. Вплив геологічної будови та тектоніки на діяльність людини. Формування рельєфу. Внутрішні та зовнішні рельєфотвірні чинники і процеси. Типи рельєфу за походженням. Рельєф і діяльність людини. Корисні копалини України, їх класифікація за використанням, закономірності поширення. Паливні корисні копалини. Діючі та перспективні басейни й райони видобування вугілля, нафти, природного газу, торфу. Рудні та нерудні корисні копалини: басейни, райони залягання та видобування. Мінеральні води та грязі. Проблеми раціонального використання мінеральних ресурсів. Особливості геологічної будови, рельєфу та мінеральних ресурсів своєї місцевості.
		Тема 2. Клімат і кліматичні ресурси Кліматотвірні чинники: сонячна енергія, циркуляція атмосфери, підстильна поверхня, їх взаємодія. Розподіл сонячної енергії в земній поверхні. Повітряні маси, що впливають на територію України. Атмосферні фронти, циклони та антициклони. Кліматичні показники: температура, опади, коефіцієнт зволоження та їх розподіл на території України. Річний та сезонний хід кліматичних показників. Кліматична карта. Регіональні відмінності клімату. Кліматичні ресурси. Сезонні погодні умови та явища. Неприятливі погодно-кліматичні явища.
		Тема 3. Води суходолу і водні ресурси Склад вод суходолу. Поверхневі води. Річки. Будова річкової долини. Основні річкові басейни та системи. Вплив рельєфу на річки. Характер течії. Падіння, похил річки. Вплив клімату на формування річкової системи. Живлення і режим річок, густина річкової мережі. Річковий стік, витрати води. Озера, їх типи. Болота, їх типи і поширення, причини заболочення. Водосховища та канали. Підземні води. Основні артезіанські басейни. Водні ресурси України, шляхи їх раціонального використання та охорони. Води суходолу своєї місцевості.
		Тема 4. Ґрунти та ґрунтові ресурси. Умови ґрунтоутворення, структура ґрунту, ґрунтові горизонти, родючість. Основні типи ґрунтів, закономірності їх поширення. Дослідження В. Докучаєва. Карта ґрунтів. Ґрунтові ресурси України. Ґрунти своєї місцевості. Зміни ґрунтів у результаті господарської діяльності людини. Заходи з раціонального використання й охорони ґрунтових ресурсів.
		Тема 5. Рослинність Різноманітність рослинності. Закономірності поширення рослинного покриву в Україні. Рослинні угруповання. Червона та Зелена книги України. Рослинні ресурси, їх охорона і відтворення. Рослинність своєї місцевості
		Тема 6. Тваринний світ України. Різноманітність тваринного світу. Закономірності поширення тваринного світу в Україні. Тварини, занесені до Червоної книги України. Вплив людини на тваринний світ. Тваринні ресурси України, заходи з їх відтворення й охорони. Тваринний світ своєї місцевості

		<p>Тема 7. Ландшафти України. Ландшафт як просторово-цілісна система. Карта «Ландшафти України». Районування природних ландшафтів, їх відображення на картах. Антропогенні ландшафти. Рівнинні ландшафти, їх різноманітність. Природні зони України: мішаних лісів і широколистих лісів, лісостепова, степова. Використання та охорона рівнинних ландшафтів. Гірські ландшафти Українських Карпат і Кримських гір, особливості їх зміни з висотою, використання та охорона. Природні умови і ресурси Чорного й Азовського морів, проблеми їх раціонального використання.</p>
		<p>Тема 8. Природокористування Використання природно-ресурсного потенціалу України. Основні види забруднень довкілля в Україні. Вплив екологічної ситуації на життєдіяльність населення. Природно-заповідний фонд України. Національна екологічна мережа. Моніторинг навколишнього середовища. Основні заходи щодо раціонального використання природних ресурсів та охорони довкілля. Природно-заповідні об'єкти своєї місцевості. Природокористування в умовах сталого розвитку.</p>
	РОЗДІЛ IV. Населення України та світу	<p>Тема 1. Демографічні процеси та статево-віковий склад населення світу та України Кількість населення в світі та Україні. Чинники, що впливають на кількість населення: природний рух, міграції. Статево-віковий склад населення світу й України. Тривалість життя населення. Зміна кількості населення в світі та Україні. Регіональні відмінності демографічних процесів. Дослідження Павла Чубинського. Демографічна політика. Механічний рух населення: причини і види міграцій, основні напрямки міграційних потоків у світі та Україні. Українська діаспора. Міграційна політика.</p>
		<p>Тема 2. Розселення Густина населення. Територіальні відмінності густоти населення в світі й Україні. Міські і сільські населені пункти. Критерії їх розмежування в Україні та країнах світу. Класифікація міст за кількістю населення та функціями. Міське і сільське населення. Урбанізація, причини, що її зумовлюють. Міські агломерації. Мегалопіси, мегалополіс. Світові міста. Відмінності в рівнях і темпах урбанізації в Україні і світі. Субурбанізація. Хибна урбанізація</p>
		<p>Тема 3. Етнічний склад населення Етноси. Найпоширеніші мовні сім'ї. Однонаціональні та багатонаціональні країни. Національний склад населення України: особливості та регіональні відмінності. Національні меншини та етнічні групи, основні райони їх розселення</p>
		<p>Тема 4. Релігійний склад населення. Релігія як явище культури. Світові релігії. Найпоширеніші релігійні конфесії в Україні</p>
		<p>Тема 5. Зайнятість населення в світі й Україні Трудові ресурси. Кількість і якість трудових ресурсів. Економічно активне населення. Зайнятість населення. Проблеми зайнятості населення.</p>
		<p>Розділ V. Природа й населення свого адміністративного регіону</p> <p>Тема 1. Географічне положення, адміністративно-територіальний устрій, історія формування і розвитку. Тема 2. Природа регіону. Особливості природних умов і ресурсів. Природокористування. Об'єкти природно-заповідного фонду. Тема 3. Населення регіону. Кількість та структура населення. Етнічний склад. Особливості зайнятості населення.</p>
	«УКРАЇНА І СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО»	

	ВСТУП	Об'єкт вивчення економічної географії. Взаємодія господарства і природи в географічному середовищі. Економічна географія в системі географічних наук. Значення знань з економічної географії
	РОЗДІЛ I. Національна економіка і світове господарство	<p>Тема 1. Національна економіка Національна економіка.(Національне господарство). Поняття «економічний розвиток» та його показники: валовий внутрішній продукт (ВВП), структура ВВП, індекс людського розвитку (ІЛР). Секторальна модель економіки країни. Форми суспільної організації виробництва. Чинники розміщення виробництва. Форми просторової організації національної економіки.</p>
		<p>Тема 2. Світове господарство Світове господарство (світова економіка), світовий ринок. Поняття «спеціалізація території», «міжнародний поділ праці». Типи економічних систем. Типізація країн світу за рівнем економічного розвитку, місце України в ній. Багаторівневість світового господарства, його просторова структура за концепцією «Центр – периферія». Сучасні тенденції розвитку світового господарства. Глобалізація та регіональна економічна інтеграція. Транснаціональні корпорації (ТНК) та їх вплив на функціонування міжнародної економіки. Міжнародні економічні організації.</p>
	РОЗДІЛ II. Первинний сектор господарства	<p>Тема 1. Сільське господарство Сільське господарство, його значення в сучасному світі. Аграрні суспільства в сучасному світі. Аграрні відносини. Складники сільського господарства. Роль природних чинників (земельних та агрокліматичних ресурсів) у розвитку й розміщенні аграрного виробництва. Землезабезпеченість. Сільське господарство України. Структура сільськогосподарських угідь в Україні. Розміщення в Україні виробництва зернових і технічних культур, картоплярства, овочівництва, баштанництва, виноградарства. Розвиток кормової бази тваринництва. Структура та розміщення тваринництва. Зональна спеціалізація сільського господарства України. Гірські та приміські сільськогосподарські райони. Сільське господарство у своєму регіоні. Сільське господарство світу. Географія основних зернових і технічних культур та виробництва продукції тваринництва. Зональність світового сільського господарства. Найбільші країни-виробники та країни-експортери сільськогосподарської продукції</p>
		<p>Тема 2. Лісове господарство Лісове господарство. Основні лісові пояси світу. Лісозабезпеченість. Лісове господарство в Україні</p>
		<p>Тема 3. Добувна промисловість Класифікація мінеральних ресурсів за використанням. Показники ресурсозабезпеченості країн мінеральними ресурсами. Видобування вугілля, нафти і природного газу. Основні закономірності розміщення родовищ вугілля, нафти, природного газу. Найбільші в світі басейни й країни за видобутком кам'яного вугілля, нафти й природного газу. Основні й перспективні райони видобування кам'яного вугілля, нафти, природного газу в Україні. Шляхи покриття дефіциту палива в Україні. Видобування металічних руд. Основні закономірності розміщення родовищ металічних руд. Країни з найбільшими обсягами видобування залізних, марганцевих руд, руд кольорових, рідкісноземельних і благородних металів.</p>
	РОЗДІЛ III. Вторинний сектор господарства	<p>Тема 1. Виробництво та постачання електроенергії Значення електроенергетики. Типи електростанцій, основні чинники їх розміщення. Паливно-енергетичний баланс. Електроенергетика України. Найбільші ТЕС, АЕС, ГЕС, ЛЕП. Використання відновлюваних джерел енергії. Підприємства електроенергетики свого регіону. Електроенергетика світу. Найбільші країни-виробники та країни-</p>

		<p>споживачі електроенергії в світі. Відмінності в структурі виробництва електроенергії на електростанціях різних типів у країнах світу.</p>
		<p>Тема 2. Металургійне виробництво Значення металургійного виробництва в господарстві. Сучасні технології виробництва чавуну й сталі. Комбінування в чорній металургії. Сучасні чинники розміщення підприємств чорної металургії. Кольорова металургія. Особливості технології виробництва та чинники розміщення підприємств з виплавки міді, алюмінію, титану. Виробництво чавуну, сталі, прокату в Україні: домінуючі технології, сукупність чинників розміщення підприємств, основні центри, місце України на світовому ринку чорних металів. Основні центри виробництва кольорових металів в Україні. Металургійне виробництво світу. Найбільші країни-виробники та країни-споживачі чорних металів. Сучасні тенденції розміщення виробництв чавуну, сталі, прокату. Найбільші країни-виробники та країни-споживачі кольорових металів у світі.</p>
		<p>Тема 3. Хімічне виробництво. Виробництво деревини, паперу. Виробництво будівельних матеріалів Значення та особливості технологій хімічного виробництва. Чинники розміщення основних виробництв хімічних речовин і хімічної продукції, фармацевтичної продукції, гумових і пластмасових виробів. Хімічне виробництво в Україні. Основні центри виробництва хімічної продукції та чинники їх формування. Найбільші країни-виробники мінеральних добрив, полімерів, ліків. Виробництво деревини й паперу: значення, особливості технологій та чинники розміщення підприємств. Виробництво деревини й паперу в Україні. Найбільші в світі країни-виробники деревини та паперу Виробництво будівельних матеріалів в Україні</p>
		<p>Тема 4. Виробництво машин та устаткування Роль машинобудування в сучасному світі. Різноманітність підприємств та чинники їх розміщення. Спеціалізація та кооперування у машинобудуванні. Машинобудування в Україні. Найбільші центри виробництва транспортних засобів, промислового обладнання, сільськогосподарської техніки, побутової електротехнічної та електронної продукції. Підприємства машинобудування свого регіону. Машинобудування світу. Взаємозв'язок між рівнем економічного розвитку регіону, країни і рівнем розвитку машинобудування. Найбільші країни-виробники літаків, легкових автомобілів, морських суден, верстатів, комп'ютерів, робототехніки.</p>
		<p>Тема 5. Виробництво тканин, одягу, взуття Особливості виробничого процесу та чинники розміщення підприємств, що виробляють тканини різних видів, одяг, шкіряно-взуттєву продукцію. Чинники та центри розміщення текстильного, швейного, шкіряного, взуттєвого виробництва в Україні. Найбільші на світовому ринку країни-виробники та країни-експортери тканин, одягу та взуття. Народні промисли в Україні.</p>
		<p>Тема 6. Виробництво харчових продуктів, напоїв Чинники розміщення підприємств, що виробляють харчові продукти. Харчова промисловість в Україні. Особливості технологій та чинники розміщення підприємств буряко-цукрового, олійного, маслосиробного, плодоовочеконсервного, рибного, хлібопекарного, макаронного, борошномельного, круп'яного, кондитерського, пивоварного, виноробного виробництв, розливу безалкогольних напоїв, мінеральних вод. Виробництво харчових продуктів у своєму регіоні. Виробництво продуктів харчування в світі: сучасні тенденції, вплив глобалізації та національних традицій, взаємозв'язок з агробізнесом. Традиційні виробництва харчових продуктів окремих країн світу.</p>
	РОЗДІЛ IV. Третинний сектор господарства	<p>Тема 1. Транспорт Транспорт, його роль у національній економіці та формуванні світового господарства. Види транспорту, їхні переваги й недоліки. Транспорт України. Залізничний транспорт – основний вид транспорту України. Найважливіші автомагістралі України. Водні шляхи, найбільші морські</p>

		та річкові порти України. Повітряний транспорт. Транспортні вузли. Міжнародні транспортні коридори на території України. Транспорт світу. Країни, що вирізняються високим рівнем розвитку мережі залізниць й автомобільних шляхів. Найбільші морські порти, їхній вплив на розміщення промисловості. Найбільші судноплавні річки світу. Найбільші аеропорти світу. Міжнародні транспортні коридори.
		Тема 2. Торгівля Торгівля як вид послуг. Форми торгівлі. Показники зовнішньої торгівлі. Торгівля в Україні. Обсяги та структура експорту й імпорту товарів та послуг. Чинники концентрації роздрібно торгівлі в населених пунктах, регіонах. Світовий ринок товарів і послуг. Основні напрями зовнішньоторговельних зв'язків. Світова організація торгівлі. Регіональні зони вільної торгівлі (NAFTA, ASEAN та ін.)
		Тема 3. Туризм Туризм як складник національної економіки, його види. Чинники розвитку туризму в регіоні, країні. Туристична інфраструктура. Туризм в Україні. Міжнародний туризм. Основні туристичні регіони світу. Країни світу з найбільшою кількістю об'єктів Світової спадщини ЮНЕСКО
		Тема 4. Наукова діяльність. Освіта. Охорона здоров'я Роль науки й освіти в суспільстві. Особливості наукової й освітньої діяльності як видів економічної діяльності. Форми просторової організації наукових досліджень та освіти: технополіси, технопарки. Найвідоміші наукові центри у світі та Україні. Охорона здоров'я. Найвідоміші центри охорони здоров'я в Україні та світі
		Тема 5. Фінансові послуги. Комп'ютерне програмування Фінансові послуги. Світові центри банківсько-фінансової діяльності. Вплив глобалізації на розміщення фінансових установ. Країни-офшори. Особливості розміщення фінансових установ в Україні. Аутсорсинг, його переваги й недоліки Аутсорсинг інформаційних технологій (ІТ-аутсорсинг). Комп'ютерне програмування, консультування та пов'язана з ними діяльність. Країни-лідери на світовому ринку комп'ютерного програмування
	РОЗДІЛ V. Глобальні проблеми людства	Поняття про глобальні проблеми людства, причини їх виникнення. Проблема війни і миру. Проблема тероризму. Екологічна проблема. Сировинна й енергетична проблеми. Демографічна й продовольча проблеми. Проблема подолання відсталості країн, що розвиваються. Взаємозв'язок глобальних проблем. Роль світової громадськості та міжнародних організацій у їх розв'язуванні. Сталий розвиток — стратегія людства на XXI століття.
«ГЕОГРАФІЯ: РЕГІОНИ ТА КРАЇНИ»		
	ВСТУП	Що вивчає курс «Географія: регіони і країни». Регіони світу (за класифікацією ООН). Глобалізація як провідна тенденція розвитку сучасного світу. Пізнавальна та конструктивна роль країнознавства у сучасному світі. Джерела знань про регіони та країни світу. Сучасна політична карта світу та окремих регіонів. Головні об'єкти політичної карти.
	Розділ I. ЄВРОПА	Загальна характеристика Європи Особливості економіко-географічного положення Європи. Склад регіону. Сучасна політична карта Європи. Форми державного правління і територіального устрою країн Європи. Прояви сепаратизму. Типи країн Європи за рівнем економічного розвитку. Інтеграційні процеси. Міжнародні організації в Європі: Європейський Союз, Рада Європи. Країни Шенгенської зони. Роль НАТО у загальноєвропейській системі безпеки. Природні умови і ресурси регіону. Населення Європи: демографічні процеси, природний та механічний рух. Демографічна політика. Структура населення регіону. Українська діаспора у країнах Європи. Урбанізація, субурбанізація, рурбанізація, джентрифікація. Світові міста в Європі, міські агломерації, мегаполіси.

		<p>Особливості економіки країн Європи. Первинний сектор економіки. Добувна промисловість: основні райони видобування палива, рудної та нерудної сировини. Сільське господарство. Лісове господарство.</p> <p>Вторинний сектор економіки. Переробна промисловість. Основні регіони промисловості. Реіндустріалізація.</p> <p>Третинний сектор економіки. Сфера послуг. Найважливіші міжнародні транспортні коридори та вузли. Зв'язки України з країнами Європи.</p>
		<p>Країни Європи</p> <p>Німеччина. Місце країни у світі та регіоні. Основні чинники, що визначають місце країни у міжнародному поділі праці (МГПП). Система розселення і роль федеральних земель в її розвитку.</p> <p>Особливості сучасного постіндустріального розвитку країни. Домінуючі складники третинного сектору. Промислові виробництва, що визначають міжнародну спеціалізацію країни. Особливості аграрного сектору. Характерні риси просторової організації господарства. Зовнішні економічні зв'язки. Міжнародні зв'язки України з Німеччиною.</p> <p>Франція. Місце країни у світі та регіоні. Основні чинники, що визначають місце країни у міжнародному поділі праці. Система розселення. Франкофонія.</p> <p>Особливості сучасного постіндустріального розвитку країни. Домінуючі складники третинного сектору. Промислові виробництва, що визначають міжнародну спеціалізацію країни. Особливості аграрного сектору. Характерні риси просторової організації господарства. Зовнішні економічні зв'язки. Міжнародні зв'язки України з Францією.</p> <p>Велика Британія. Місце країни у світі та регіоні. Основні чинники, що визначають місце країни у міжнародному поділі праці. Система розселення. Співдружність націй.</p> <p>Особливості сучасного постіндустріального розвитку країни. Домінуючі складові третинного сектору. Промислові виробництва, що визначають міжнародну спеціалізацію країни. Особливості аграрного сектору. Характерні риси просторової організації господарства. Зовнішні економічні зв'язки. Міжнародні зв'язки України з Великою Британією.</p> <p>Італія. Місце країни у світі та регіоні. Основні чинники, що визначають місце країни у міжнародному поділі праці. Система розселення.</p> <p>Особливості сучасного постіндустріального розвитку країни. Домінуючі складові третинного сектору. Промислові виробництва, що визначають міжнародну спеціалізацію країни. Спеціалізація аграрного сектору. Характерні риси просторової організації господарства. Зовнішні економічні зв'язки. Міжнародні зв'язки України з Італією.</p> <p>Польща. Місце країни у світі та регіоні. Основні чинники, що визначають місце країни у міжнародному поділі праці. Система розселення. Прискорений розвиток третинного сектору, сучасна транспортна система країни. Промислові виробництва, що визначають міжнародну спеціалізацію країни. Спеціалізація аграрного сектору. Характерні риси просторової організації господарства. Зовнішні економічні зв'язки. Міжнародні зв'язки України з Польщею.</p> <p>Білорусь. Місце країни у світі та регіоні. Основні чинники, що визначають місце країни у міжнародному поділі праці. Система розселення. Промислові виробництва, що визначають міжнародну спеціалізацію країни. Спеціалізація сільського господарства. Особливості розвитку третинного сектору. Характерні риси просторової організації господарства. Зовнішні економічні зв'язки. Міжнародні зв'язки України з Білоруссю.</p> <p>Росія. Місце країни у світі та регіоні. Основні чинники, що визначають місце країни у міжнародному поділі праці. Національний склад населення. Українська діаспора в Росії. Система розселення. Роль Москви у контролі та перерозподілі економічних ресурсів країни. Промислові виробництва, що визначають міжнародну спеціалізацію країни. Спеціалізація сільського господарства. Особливості розвитку</p>

		<p>третинного сектору. Характерні риси просторової організації господарства. Зовнішні економічні зв'язки. Міжнародні зв'язки України з Росією.</p>
	<p>Розділ II. АЗІЯ</p>	<p>Загальна характеристика Азії Особливості економіко-географічного положення Азії. Склад регіону. Сучасна політична карта Азії. Форми державного правління і територіального устрою країн Азії. Типи країн Азії за рівнем економічного розвитку. Міжнародні організації в Азії: АСЕАН, Ліга арабських держав. Райони збройних конфліктів та проявів тероризму.</p> <p>Природні умови і ресурси регіону. Населення Азії. Урбанізаційні процеси. Світові міста, міські агломерації в Азії, мегаполіси Японії та Китаю. Працересурсний потенціал.</p> <p>Особливості економіки країн Азії. Первинний сектор економіки. Добувна промисловість. Сільське і лісове господарство.</p> <p>Вторинний сектор економіки. Основні промислові осередки і регіони. Третинний сектор економіки. Найважливіші міжнародні транспортні коридори та вузли.</p> <p>Нерівномірність економічного розвитку субрегіонів Азії та особливості їх участі у міжнародному поділі праці. Зв'язки України з країнами Азії.</p>
		<p>Країни Азії</p> <p>Японія. Місце країни у світі та Азіатсько-Тихоокеанському регіоні. Основні чинники, що визначають місце країни у міжнародному поділі праці. Система розселення.</p> <p>Особливості сучасного постіндустріального розвитку країни. Домінуючі складники третинного сектору. Промислові виробництва, що визначають міжнародну спеціалізацію країни. Традиції і технології у сільському господарстві. Транспортна система країни. Характерні риси просторової організації господарства: Тихоокеанський промисловий район, мережа технопарків і технополісів. Зовнішні економічні зв'язки. Міжнародні зв'язки України з Японією.</p> <p>Китай. Місце країни у світі та Азійсько-Тихоокеанському регіоні. Основні чинники, що визначають місце країни у міжнародному поділі праці. Система розселення.</p> <p>Експортна орієнтація економіки. Особливості розвитку і розміщення виробництв первинної і вторинної сфери. Домінуючі складові третинного сектору. Характерні риси просторової організації господарства. Спеціальні економічні зони. Зовнішні економічні зв'язки. Міжнародні зв'язки України з Китаєм.</p> <p>Індія. Місце країни у світі та регіоні. Основні чинники, що визначають місце країни у міжнародному поділі праці. Система розселення.</p> <p>Особливості структури економіки країни, що розвивається. Спеціалізація сільського господарства. Видобування мінеральних ресурсів. Промислові виробництва, що визначають міжнародну спеціалізацію країни. Особливості розвитку третинного сектору. Характерні риси просторової організації господарства. Зовнішні економічні зв'язки. Міжнародні зв'язки України з Індією</p>
	<p>Розділ III. ОКЕАНІЯ</p>	<p>Австралія</p> <p>Місце країни у світі та регіоні. Основні чинники, що визначають місце країни в міжнародному поділі праці. Система розселення. Українська діаспора в Австралії.</p> <p>Особливості сучасного розвитку країни. Домінуючі складові третинного сектору. Виробництва, що визначають міжнародну спеціалізацію країни. Географія вторинного та третинного секторів господарства. Характерні риси просторової організації виробництва товарів та послуг. Зовнішні економічні зв'язки, міжнародні зв'язки України з Австралією.</p>
		<p>Особливості географічного положення регіону. Держави та залежні території, що входять до складу Мікронезії, Меланезії та Полінезії. Основні чинники, що визначають місце країни в міжнародному поділі праці. Види господарської діяльності, що визначають міжнародну спеціалізацію країн. Кустарні промисли і ремесла. Зовнішні економічні</p>

		зв'язки. Розташування військових баз іноземних держав.
	Розділ IV. АМЕРИКА	<p>Загальна характеристика Америки Особливості географічного положення Америки. Склад регіону. Сучасна політична карта Америки. Форми державного правління і територіального устрою країн, типи країн за рівнем економічного розвитку. Міжнародні організації НАФТА, Меркосур, НАТО. Природні умови і ресурси регіону. Населення Америки. Урбанізаційні процеси. Система розселення. Особливості економіки країн Америки. Роль американських ТНК в економіці регіону. Первинний сектор економіки. Сільське господарство: вплив природних, історичних чинників та глобалізації на спеціалізацію. Лісове господарство. Вторинний сектор економіки. Основні осередки промисловості в регіоні. Третинний сектор економіки. Найважливіші міжнародні транспортні магістралі, вузли. Нерівномірність економічного розвитку субрегіонів Америки. Особливості їх участі в міжнародному поділі праці. Зв'язки України з країнами Америки.</p>
		<p>Країни Америка США. Місце країни у світі та регіоні. Основні чинники, що визначають місце країни в міжнародному поділі праці. Система розселення. Українська діаспора США. Особливості сучасного постіндустріального розвитку країни. Домінуючі складові третинного сектору. Промислові виробництва, що визначають міжнародну спеціалізацію країни. Особливості аграрного сектору. Характерні риси просторової організації господарства. Зовнішні економічні зв'язки. Міжнародні зв'язки України зі США. Канада. Місце країни у світі та регіоні. Основні чинники, що визначають місце країни в міжнародному поділі праці. Система розселення. Українська діаспора в Канаді. Особливості сучасного розвитку країни. Домінуючі складові третинного сектору. Виробництва, що визначають міжнародну спеціалізацію країни. Характерні риси просторової організації. Зовнішні економічні зв'язки. Міжнародні зв'язки України з Канадою. Бразилія. Місце країни у світі та регіоні. Основні чинники, що визначають місце країни у міжнародному поділі праці. Розселення. Особливості структури економіки країни, що розвивається. Видобування мінеральних ресурсів. Спеціалізація сільського господарства. Промислові виробництва, що визначають міжнародну спеціалізацію країни. Особливості розвитку третинного сектору. Характерні риси просторової організації. Зовнішні економічні зв'язки. Міжнародні зв'язки України з Бразилією.</p>
	Розділ V. АФРИКА	<p>Загальна характеристика Африки Особливості географічного положення Африки. Склад регіону. Сучасна політична карта Африки. Форми державного правління і територіального устрою країн, типи країн за рівнем економічного розвитку. Райони збройних конфліктів, проявів тероризму. Природні умови і ресурси регіону. Населення Африки. Урбанізаційні процеси. Система розселення. Особливості економіки країн Африки. Первинний сектор економіки. Сільське господарство. Лісове господарство. Добувна промисловість. Вторинний сектор економіки. Особливості розміщення промислових центрів у регіоні. Третинний сектор економіки: особливості становлення і закономірності розміщення. Найважливіші міжнародні транспортні магістралі, вузли. Туристичні райони. Нерівномірність економічного розвитку субрегіонів Африки. Особливості їх участі в міжнародному поділі праці. Зв'язки України з країнами Африки.</p>
		<p>Країни Африки Єгипет. Місце країни у світі та регіоні. Основні чинники, що визначають місце країни в міжнародному поділі праці. Система розселення. Особливості структури економіки країни, що розвивається. Види діяльності, що визначають міжнародну спеціалізацію країни: транспорт, туризм, видобування мінеральних</p>

		ресурсів, сільське господарство. Характерні риси просторової організації економіки. Зовнішні економічні зв'язки. Міжнародні зв'язки України з Єгиптом. ПАР. Місце країни у світі та регіоні. Основні чинники, що визначають місце країни в міжнародному поділі праці. Система розселення. Особливості структури економіки. Виробництва, що визначають міжнародну спеціалізацію країни. Особливості розвитку третинного сектору економіки. Характерні риси просторової організації економіки. Зовнішні економічні зв'язки. Міжнародні зв'язки України з ПАР.
	Розділ VI. УКРАЇНА В МІЖНАРОДНОМУ ПРОСТОРИ	Геополітична структура сучасного світу. Місце України на сучасній геополітичній карті світу. Основні вектори сучасної української геополітики.
		Україна в системі глобальних економічних відносин Просторові аспекти міжнародних економічних зв'язків України з регіонами та країнами світу: географія зовнішньої торгівлі товарами, транспортних і туристичних послуг, прямих іноземних інвестицій, науково-технічного співробітництва. Великі ТНК в Україні. Участь України в процесах європейської економічної інтеграції. Місце України в системі глобальних економічних відносин у контексті сталого розвитку.
ГЕОГРАФІЧНИЙ ПРОСТІР ЗЕМЛІ		
	ВСТУП	Географія як система наук. Об'єкт дослідження географії. Поняття «геосистема». Рівні геосистем. Пізнавальна та конструктивна роль географії
	Розділ I. Топографія та картографія	Топографія Топографічна карта: проекція, розграфлення. Географічні і прямокутні координати. Прямокутна (кілометрова) сітка. Основні умовні позначення топографічних карт для зображення об'єктів місцевості та рельєфу. Вимірювання на топографічній карті за масштабом і кілометровою сіткою. Використання азимутів. Плани населених пунктів. Практичне використання топографічних карт, планів.
		Картографія Сучасні картографічні твори. Математична основа карт. Способи картографічного зображення об'єктів і явищ на загальногеографічних та тематичних картах. Сутність генералізації. Електронні карти та глобуси. Картографічні інтернет-джерела. Навігаційні карти. Географічні інформаційні системи (ГІС), дистанційне зондування Землі, сфери їх практичного застосування.
	Розділ III. Загальні суспільно-географічні закономірності світу	Географічний простір Світосистема як результат і процес формування глобальної єдності в системі «суспільство – природа». Функціонально-компонентний склад світосистеми: демографіко-екологічна, економічна, інформаційно-технологічна, соціально-культурна, політична підсистеми. Географічний простір, його системоутворювальна роль та характеристики
		Демографічні процеси у світосистемі Динаміка чисельності населення світу. Природні, соціальні, економічні й екологічні чинники та просторові особливості природного руху населення у світі. Демографічний перехід, його фази. Статеві-вікова, шлюбно-сімейна структура населення. Демографічне старіння населення. Характеристика демографічної ситуації в країнах за статеві-віковими пірамідами. Особливості демографічної політики у країнах з різним типом відтворення. Міграції, їх показники, чинники та вплив на відтворення населення і його перерозподіл у світі. Просторові тенденції міграційних процесів. Якість життя як чинник природного і механічного руху населення. Демографічні чинники розвитку економіки та спеціалізації країн. Демографічні прогнози.

		<p>Глобальна економіка Поняття «глобальна економіка».</p> <p>Світовий ринок технологій, патентів і ліцензій, інформаційно-технологічних послуг.</p> <p>Система виробництва. Географічність міжнародної спеціалізації та кооперування виробництва. Роль транснаціональних корпорацій та вільних економічних зон у функціонуванні глобальної економіки.</p> <p>Видобування й споживання паливних мінеральних ресурсів, глобальні ринки вугілля, нафти й природного газу.</p> <p>Світовий ринок інвестицій і фінансів. Туризм.</p> <p>Формування «інформаційного суспільства»</p>
	Політична географія та геополітика	<p>Географічні складники політичної географії: географічний простір, території, географічні місця. Геополітика, її складові Зовнішня та внутрішня геополітика. Геополітика «сили». Різновиди «сили».</p> <p>Взаємозв'язок між національними та геополітичними інтересами держави</p>
	Розділ IV. Суспільна географія України	<p>Українська держава Українська держава і територія держави України.</p> <p>Політико-географічне положення України: глобальне, регіональне, сусідське.</p> <p>Політико-економічна оцінка державного кордону України.</p> <p>Реформування адміністративно-територіального устрою України.</p>
		<p>Економіка України в міжнародному поділі праці Сучасні риси національної економіки України.</p> <p>Конкурентні переваги України на світових ринках сільськогосподарської продукції, рудної сировини і металів.</p> <p>Сучасні тенденції та регіональні відмінності розвитку енергетики в Україні.</p> <p>Міжнародні транспортні коридори на території України.</p> <p>Ресурсний потенціал і перспективи розвитку рекреаційного комплексу в Україні.</p>

3. ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ, ЩО ВІНОСЯТЬСЯ НА ВСТУПНИЙ ІСПИТ

1. Назвіть способи зображення Землі. План, його основні ознаки. Географічні карти, їх елементи. Масштаб карт.
2. Охарактеризуйте особливості відкриття нових земель. Навколосвітні подорожі. Дослідження Землі у ХХ ст. і на початку ХХІ ст.
3. Визначить особливості градусної сітки на глобусі й географічній карті. Географічні координати.
4. Охарактеризуйте будову літосфери, її властивості. Літосферні плити. Рухи земної кори. Землетруси. Вулканізм і вулкани, гейзери.
5. Назвіть основні форми рельєфу суходолу. Найбільші за площею рівнини світу. Найвищі та найдовші гори світу. Рельєф дна океану.
6. Охарактеризуйте води суходолу - поверхневі та підземні. Найдовші, найбільші за площею басейни та наповноводніші річки світу. Озера. Болота. Льодовики.
7. Дайте характеристику частинам Світового океану: океани, моря, затоки, протоки. Розкажіть про рух води в Світовому океані та її основних властивостях.
8. Визначить будову атмосфери та склад повітря в тропосфері. Назвіть основні кліматичні показники.
9. Назвіть основні кліматотвірні чинники та визначить кліматичні пояси. Дайте визначення поняттю «клімат».
10. Охарактеризуйте будову біосфери, особливості її поширення на земній кулі. Визначить вплив господарської діяльності людини на біосферу.
11. Назвіть природні комплекси Землі. Визначить природні зони Землі та їх особливості.
12. Назвіть материки та океани планети. Співвідношення на Землі материків і океанів. Материки і частини світу. Походження материків та океанічних западин.
13. Охарактеризуйте тектонічну будову, корисні копалини та рельєф Африки. Води суходолу.
14. Визначить загальні риси клімату Африки. Природні зони Африки, закономірності їх розміщення.
15. Охарактеризуйте тектонічну будову, корисні копалини та рельєф Південної Америки. Води суходолу.
16. Визначить загальні риси клімату Південної Америки. Природні зони Південної Америки. Висотна поясність Анд.
17. Охарактеризуйте географічне положення Австралії, її тектонічну будову, корисні копалини та рельєф. Природні зони Австралії.
18. Дайте загальну характеристику Антарктиді та Антарктиці. Географічне положення та особливості дослідження Антарктиди.
19. Назвіть загальні риси клімату Північної Америки, визначить води суходолу та природні зони материка.
20. Охарактеризуйте географічне положення Північної Америки. Тектонічна будова, корисні копалини та рельєф Північної Америки.
21. Охарактеризуйте географічне положення Євразії. Поділ Євразії на дві частини світу, її тектонічна будова, корисні копалини та рельєф.
22. Назвіть загальні риси клімату, кліматичні пояси Євразії, охарактеризуйте води суходолу.
23. Назвіть природні зони Євразії. Вертикальна поясність. Зміни природи материка людиною.
24. Охарактеризуйте географічне положення та дайте загальну характеристику Тихому океану.
25. Визначить географічне положення та дайте загальну характеристику Атлантичному океану.

26. Охарактеризуйте географічне положення та дайте загальну характеристику Індійському океану.
27. Визначить географічне положення та дайте загальну характеристику Північно-Льодовитому океану.
28. Назвіть екологічні проблеми материків та океанів. Міжнародне співробітництво у розв'язанні екологічних проблем.
29. Визначте властивості ґрунтів. Ґрунтовий покрив та вплив господарської діяльності людини на ґрунти, рослинний і тваринний світ.
30. Природні багатства материків та океанів, їх основні види. Наслідки використання ресурсів людиною.
31. Визначить об'єкти вивчення досліджень фізичної та суспільної географії України. Джерела географічної інформації.
32. Назвіть етапи історії географічних досліджень території України та видатних українських географів.
33. Розкрийте особливості географічного положення України. Державна територія України. Державні кордони, розміри території, крайні точки.
34. Визначить форми земної поверхні, формування рельєфу України. Назвіть особливості тектонічної будови України.
35. Корисні копалини України, їх класифікація за використанням. Паливні корисні копалини. Рудні та нерудні корисні копалини.
36. Назвіть кліматотвірні чинники, визначте їх вплив на території України. Визначте кліматичні показники, їх розподіл на території України.
37. Охарактеризуйте поняття клімат, погода та кліматичні ресурси. Назвіть сезонні погодні умови та явища.
38. Назвіть склад вод суходолу. Охарактеризуйте поверхневі води України та своєї місцевості. Дайте характеристику підземним водам України та назвіть основні артезіанські басейни, проблеми, пов'язані з їх використанням.
39. Дайте характеристику поверхневим водам України. Основні річкові басейни та системи. Озера та їх типи. Болота. Водосховища та канали.
40. Охарактеризуйте ґрунти та ґрунтові ресурси України. Основні типи ґрунтів, закономірності їх поширення.
41. Визначте різноманітність рослинності України, закономірності поширення рослинного покриву та проблеми його охорони.
42. Визначте різноманітність тваринного світу України, закономірності поширення тваринного світу та проблеми його охорони.
43. Дайте характеристику ландшафтам України. Охарактеризуйте рівнинні та гірські ландшафти Українських Карпат і Кримських гір. Охарактеризуйте природокористування України. Природно-заповідний фонд.
44. Назвіть природні умови та ресурси Чорного та Азовського морів, проблеми їх раціонального використання.
45. Визначить кількість населення в світі та Україні. Назвіть чинники, що впливають на кількість населення: природний рух, міграції.
46. Охарактеризуйте статево-віковий склад населення світу й України. Тривалість життя населення.
47. Охарактеризуйте зміни кількості населення в світі та Україні. Механічний рух населення. Міграційна політика.
48. Визначте особливості густоти населення України та її територіальні відмінності. Міські та сільські населені пункти. Урбанізація, міські агломерації.
49. Дайте характеристику етнічному складу населення. Найпоширеніші мовні сім'ї. Національний склад населення України.
50. Охарактеризуйте релігійний склад населення. Світові релігії. Найпоширеніші релігійні конфесії в Україні.

51. Дайте характеристику трудових ресурсів України. Економічно активне населення. Зайнятість населення.
52. Назвіть особливості світового господарства. Міжнародний поділ праці та спеціалізація виробництва.
53. Дайте характеристику первинного сектору господарства України. Сільське господарство, його значення в сучасному світі, структура сільськогосподарських угідь в Україні
54. Дайте характеристику лісовому господарству. Назвіть основні лісові пояси світу. Лісозабезпеченість та лісове господарство в Україні.
55. Дайте характеристику добувної промисловості України. Класифікація мінеральних ресурсів за використанням. Видобування вугілля нафти і природного газу. Найбільші в світі басейни за видобутком.
56. Дайте характеристику вторинного сектору господарства України. Типи електростанцій. Електроенергетика України. Використання відновлюваних джерел енергії.
57. Охарактеризуйте металургійне виробництво. Особливості чорної і кольорової металургії. Виробництво чавуну, сталі, прокату в Україні.
58. Дайте характеристику хімічного виробництва. Чинники розміщення основних виробництв хімічних речовин та хімічної продукції в Україні.
59. Дайте характеристику вторинного сектору господарства України. Харчова промисловість України. Охарактеризуйте виробництво харчових продуктів, напоїв.
60. Дайте характеристику вторинного сектору господарства: виробництво машин та устаткування. Машинобудування в Україні. Найбільші центри виробництва транспортних засобів, промислового обладнання.
61. Дайте характеристику вторинного сектору господарства. Машинобудування: найбільші країни-виробники літаків, легкових автомобілів, суден, верстатів.
62. Дайте характеристику третинного сектору господарства: транспорт. Види транспорту, їх переваги та недоліки. Транспорт України.
63. Дайте характеристику третинного сектору господарства: туризм. Види туризму, чинники його розвитку Міжнародний туризм.
64. Дайте характеристику третинного сектору господарства: освіта, наукова діяльність, охорона здоров'я. Фінансові послуги, комп'ютерне програмування.
65. Перерахуйте глобальні проблеми людства. Екологічна проблема. Сировинна й енергетична проблеми. Демографічна і продовольча проблеми.
66. Назвіть глобальні проблеми людства. Проблема війни і миру. Проблема тероризму. Демографічна і продовольча проблеми.
67. Охарактеризуйте глобальні проблеми людства, причини їх виникнення. Взаємозв'язки глобальних проблем. Сталий розвиток.
68. Дайте характеристику населенню Європи: урбанізація, субурбанізація, рурбанізація, джентрифікація. Світові міста в Європі, міські агломерації, мегаполіси.
69. Дайте характеристику населенню Європи: демографічні процеси, природний та механічний рух. Демографічна політика. Структура населення регіону. Українська діаспора у країнах Європи.
70. Дайте характеристику економіко-географічному положенню Європи. Склад регіону.
71. Визначить регіони світу (за класифікацією ООН). Глобалізація як провідна тенденція розвитку сучасного світу.
72. Дайте характеристику Німеччині. Місце країни у світі та регіоні. Основні чинники, що визначають місце країни у міжнародному поділі праці (МГПП). Система розселення і роль федеральних земель в її розвитку.
73. Дайте характеристику Франції. Місце країни у світі та регіоні. Основні чинники, що визначають місце країни у міжнародному поділі праці. Система розселення.
74. Охарактеризуйте сучасну політичну карту світу та окремих регіонів. Головні

об'єкти політичної карти.

75. Дайте характеристику Великій Британії. Місце країни у світі та регіоні. Основні чинники, що визначають місце країни у міжнародному поділі праці. Система розселення.

76. Охарактеризуйте особливості економіко-географічного положення Азії. Склад регіону. Сучасна політична карта Азії. Форми державного правління і територіального устрою країн Азії. Типи країн Азії за рівнем економічного розвитку.

77. Дайте характеристику Італії. Місце країни у світі та регіоні. Система розселення. Особливості сучасного постіндустріального розвитку країни. Домінуючі складові третинного сектору..

78. Дайте характеристику Польщі. Місце країни у світі та регіоні.. Система розселення. Прискорений розвиток третинного сектору, сучасна транспортна система країни..

79. Дайте характеристику Японії. Місце країни у світі та Азіатсько-Тихоокеанському регіоні. Система розселення. Особливості сучасного постіндустріального розвитку країни.

80. Дайте характеристику Китаю. Місце країни у світі та Азійсько-Тихоокеанському регіоні. Система розселення. Експортна орієнтація економіки. Особливості розвитку і розміщення виробництв первинної і вторинної сфери..

81. Дайте характеристику США. Місце країни у світі та регіоні.. Система розселення. Українська діаспора США. Особливості сучасного постіндустріального розвитку країни.

82. Назвіть особливості економіки країн Африки. Первинний сектор економіки. Сільське господарство. Лісове господарство. Добувна промисловість. Вторинний сектор економіки. Особливості розміщення промислових центрів у регіоні.

83. Охарактеризуйте динаміку чисельності населення світу. Природні, соціальні, економічні й екологічні чинники та просторові особливості природного руху населення у світі. Демографічний перехід, його фази.

84. Охарактеризуйте особливості демографічної політики у країнах з різним типом відтворення.

85. Міграції, їх показники, чинники та вплив на відтворення населення і його перерозподіл у світі.

86. Дайте характеристику просторовим аспектам міжнародних економічних зв'язків України з регіонами та країнами світу: географія зовнішньої торгівлі товарами. Великі ТНК в Україні.

87. Перерахуйте географічні складники політичної географії: географічний простір, території, географічні місця. Геополітика, її складові Зовнішня та внутрішня геополітика.

4. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ АБІТУРІЄНТІВ

Рівні навчальних досягнень	Бали	Оцінка	Критерії оцінювання знань абітурієнтів
I. Початковий 100 балів	1	«2» незадовільно	Абітурієнт розрізняє окремі географічні явища чи об'єкти (гори і рівнини, суша і океан, село і місто, галузь і т.д.) та з допомогою викладача знаходить їх на карті
100-109 балів	2		Абітурієнт за допомогою екзаменатора відтворює окремі факти на елементарному рівні, розрізняє один або декілька запропонованих географічних об'єктів та з допомогою викладача намагається знайти їх на карті
110-119 балів	3		Абітурієнт дає нечіткі характеристики географічних об'єктів; за допомогою екзаменатора знаходить їх на карті, може самостійно розрізнити окремі географічні поняття
II. Середній 120-129 балів	4	«3» задовільно	Абітурієнт частково відтворює текст підручника, дає нечітке визначення основних понять і термінів за допомогою екзаменатора. Називає, відповідно до конкретної теми, компоненти географічної оболонки та складові господарства; повторює за зразком практичну роботу; під час відповіді намагається користуватися географічною картою
130-139 балів	5		Абітурієнт відтворює частину навчального матеріалу без розкриття причинно-наслідкових зв'язків, описує географічні об'єкти чи явища за типовим планом. Намагається робити висновки без підтвердження їх прикладами; частково володіє обов'язковою географічною номенклатурою
140-149 балів	6		Абітурієнт самостійно дає більшість визначень, передбачених темою, відтворює значну частину вивченого матеріалу у відповідності з його викладом у підручнику. На середньому рівні володіє географічною номенклатурою та картою
III. Достатній 150-159 балів	7	«4» добре	Абітурієнт має достатні географічні знання і застосовує їх для вирішення стандартних ситуацій. Має цілісне уявлення про природні та суспільні явища, вміє вести спостереження за навколишнім середовищем; достатньо володіє картографічним матеріалом
160-169 балів	8		Абітурієнт засвоїв основні уявлення, поняття і категорії географічної науки про Землю та господарську діяльність людини. Застосовує здобуті знання на практиці, використовуючи прийоми аналізу статистичних даних про господарство і населення, показує їх зміну у часі. Вміє наводити приклади взаємодії людини і природи; знає обов'язкову географічну номенклатуру
170-179 балів	9		Абітурієнт на достатньому рівні володіє навчальним матеріалом, може застосовувати його для виконання практичних робіт; має чіткі уявлення про компоненти природи і просторову організацію господарства; пояснює причинно-наслідкові зв'язки в природі і господарстві; майже безпомилково працює з картографічним матеріалом

IV. Високий 180-189 балів	10	«5» відмінно	Абітурієнт усвідомлює сучасну географічну картину світу, здійснює оцінку певних процесів та явищ, передбачених навчальною програмою; пояснює прикладне значення географічних знань, дає розгорнуту відповідь, відбирає необхідні знання; вільно застосовує більшість географічних понять та може їх класифікувати; добре володіє картографічним матеріалом
190-199 балів	11		Абітурієнт має глибокі знання про об'єкт вивчення, застосовує наукову термінологію, аргументує свої твердження і висновки, вміє працювати з рекомендованими викладачем джерелами географічної інформації; на високому рівні аналізує та використовує картографічну інформацію
200 балів	12		Абітурієнт володіє ґрунтовними географічними знаннями у межах вимог навчальної програми, висловлює та аргументує власне ставлення до різних поглядів на об'єкт вивчення; самостійно аналізує природні та суспільні явища, робить відповідні висновки і узагальнення; здатний розв'язувати проблемні завдання; вільно володіє картографічною інформацією та творчо її використовує.

5. СТРУКТУРА ЕКЗАМЕНАЦІЙНОГО БІЛЕТУ

ЗРАЗОК

УКРКООПСПІЛКА
ВІННИЦЬКА ОБЛАСНА СПІЛКА СПОЖИВЧИХ ТОВАРИСТВ
ВІННИЦЬКИЙ КООПЕРАТИВНИЙ ІНСТИТУТ

ЗАТВЕРДЖУЮ
В.о. ректора інституту
_____ В.А. Драбовська
«26» березня 2021 р.

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № 1

*з дисципліни “Географія” для проведення вступних іспитів
для абітурієнтів, які вступають на денну та заочну форми навчання
на основі повної загальної середньої освіти на здобуття ступеня бакалавра
за спеціальностями: 071 «Облік і оподаткування»; 072 «Фінанси, банківська
справа та страхування»; 073 «Менеджмент»; 075 «Маркетинг»; 081
«Право»;
076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»*

1. Визначить географічне положення та дайте загальну характеристику Атлантичному океану.
2. Охарактеризуйте природокористування України. Основні види забруднень довкілля в Україні. Природно-заповідний фонд.
3. Дайте характеристику третинного сектору господарства: освіта, наукова діяльність, охорона здоров'я. Фінансові послуги, комп'ютерне програмування.

6. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

№ п/п	Назва	Автор	Клас	Видавництво	Документ про надання грифа
1.	Географія (підручник).	Пестушко В. Ю., Уварова Г. Ш.	6	Генеца	Наказ МОН від 07.02.2014 № 123
2.	Географія (підручник)	Стадник О.Г., Довгань Г.Д.	7	Ранок	Наказ МОН від 20.07.2015 № 777
3.	Географія (підручник)	Пестушко В.Ю., Уварова Г.Ш.	7	Генеца	Наказ МОН від 20.07.2015 № 777
4.	Географія (підручник)	Коберник С.Г., Коваленко Р.Р.	8	Літера ЛТД	Наказ МОН від 10.05.2016 № 491
5.	Географія (підручник)	Довгань Г.Д., Стадник О.Г.	8	Ранок	Наказ МОН від 10.05.2016 № 491
6.	Географія (підручник)	Пестушко В.Ю., Уварова Г.Ш.	9	Генеца	Наказ МОН від 20.03.2017 № 417
7.	Географія (підручник)	Стадник О.Г. Довгань Г.Д.,	9	Ранок	Наказ МОН від 20.03.2017 № 417
8.	Географія (підручник)	Топузов О.М., Надтока О.Ф.,	9	Оріон	Наказ МОН від 20.03.2017 № 417
9.	Географія (підручник)	Пестушко В.Ю., Уварова Г.Ш., Довгань А.І.	11	Генеца	Наказ МОН від 12.04.2019 № 472
10.	Географія (підручник)	Пестушко В.Ю., Уварова Г.Ш., Довгань А.І.	10	Генеца	Наказ МОН від 31.05.2018 № 551
11.	Географія (підручник)	Коберник С.Г., Коваленко Р.Р.	10	ТОВ «Абетка»	Наказ МОН від 31.05.2018 № 551
12.	Географія (підручник)	Довгань Г. Д., Стадник О. Г.	11	Ранок	Наказ МОН від 12.04.2019 № 472
13.	Географія (підручник)	Довгань Г. Д. Стадник О. Г.	10	Ранок	Наказ МОН від 31.05.2018 № 551
14.	Географія (підручник)	Коберник С.Г., Коваленко Р.Р.	11	ТОВ «Абетка»	Наказ МОН від 12.04.2019 № 472
Додаткова література					
15.	Практичні роботи з географії: практикум для 7 класу	Думанська Г.В., Вітенко І.М.	7	Аксіома	Лист ІТЗО від 05.06.2015 № 14.1/12-Г-415
16.	Географія. 7 клас. Опорні конспекти	Капіруліна С. Л.	7	ВД «Весна»	Лист ІТЗО від 30.07.2015 № 14.1/12-Г-973
17.	Географія 8 клас. Опорні конспекти «Україна в світі: природа, населення»	Коберник С.Г., Коваленко Р.Р.	8	ФОП Сисин О.В.	Лист ІМЗО від 25.04.2016 № 2.1/12-Г-186
18.	Географія в опорних схемах і таблицях	Коберник С.Г., Коваленко Р.Р.	11	Абетка	Лист ІМЗО від 23.05.2019 № 22.1/12-Г-291
19.	Географія: довідник для абітурієнтів та школярів	Коберник С.Г., Коваленко Р.Р.	6-11	Абетка	Лист ІМЗО від 12.07.2019 № 22.1/12-Г-642